

© Пішак В.П., Бажора Ю.І., Коломоєць М.Ю., Булик Р.Є.

УДК 61:57+378.14

ВИЩА МЕДИЧНА ШКОЛА НА ШЛЯХУ ДО БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ. МІСЦЕ І РОЛЬ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ В МОДЕРНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

В.П.Пішак, Ю.І.Бажора¹, М.Ю.Коломоєць, Р.Є.Булик

Кафедри медичної біології, генетики та гістології (зав. – чл.-кор. АПН України, проф. В.П.Пішак), госпітальної терапії, клінічної фармакології та професійних хвороб (зав. – проф. М.Ю.Коломоєць) Буковинської державної медичної академії, клінічної імунології, генетики та медичної біології (зав. – проф. Ю.І.Бажора) ¹Одеського державного медичного університету

Пріоритетною рисою третього тисячоліття є глобалізація, яка визначає розвиток сучасного суспільства [1]. Україна, прямуючи до європейської співдружності університетів-учасників Болонської системи, останнім часом активізувала підготовку щодо приєднання до Болонської декларації (БД) [2-4]. Рух вищої медичної школи України по шляху Болонського процесу значною мірою залежить від формування нових концептуальних засад підготовки медичних фахівців та модернізації навчання у вищій медичній школі [5, 6]. Реалії сьогодення вимагають копіткої роботи щодо узгодження з європейськими стандартами нормативно-правової бази медичної освіти та розробки методичних засад втілення в життя основних положень БД з урахуванням кращих надбань національної системи вищої медичної освіти.

Входження вищої медичної школи до Болонського процесу, зокрема роль медичної біології як невід'ємної фундаментальної дисципліни в системі вищої медичної освіти, були одними з актуальних питань наради завідувачів кафедрами медичної біології вищих медичних навчальних закладів (ВМНЗ) України III-IV рівнів акредитації, що відбулася 18-19 січня 2005 року на базі опорної кафедри медичної біології, генетики та гістології Буковинської державної медичної академії (м. Чернівці).

У контексті наради розглянуто перспективи становлення України як частини європейського науково-освітнього простору, шляхи підвищен-

ня якості медичної освіти та її конкурентоспроможності, реалізації передових інформаційних технологій навчання, що сприятиме відкритості системи підготовки медичних спеціалістів, запозиціонуванню прогресивного у світовій та вітчизняній науці і практиці, індивідуалізації процесу навчання.

Необхідність вивчення медичної біології як навчальної дисципліни полягає в забезпеченні високого рівня загальнобіологічної підготовки, створенні студентам фундаменту для подальшого засвоєння ними знань із профільних медико-біологічних та клінічних професійно-орієнтованих дисциплін (медичної хімії, медичної генетики, клінічної імунології, інфекційних хвороб із епідеміологією, внутрішньої медицини, хірургії, педіатрії тощо).

Кінцева мета навчальної дисципліни "Медична біологія" впливає зі змісту освітньої та професійної підготовки випускників ВМНЗ. Знання, які студенти отримують із навчальної дисципліни "Медична біологія", є базовими для блоку дисциплін, що забезпечують природничо-наукову і професійно-практичну підготовку.

Реалізація основних положень БД передбачає запровадження нової ефективної моделі організації навчального процесу – кредитно-модульної системи (ECTS). Вона ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць оцінювання (залікових кредитів). Нова модель забезпечує підвищення якості підготовки фахівців на всіх етапах, а та-

кож мобільність студентів, які мають можливість навчатися в будь-якому навчальному закладі Європи, оскільки система залікових кредитів однакова для всіх країн ЄС.

У зв'язку з цим на нараді завідувачів розроблено типову навчальну програму з дисципліни "Медична біологія" для студентів медичних факультетів ВМНЗ III-IV рівнів акредитації. Програму складено на 2005/2006 навчальний рік для спеціальностей "Лікувальна справа", "Педіатрія" та "Медико-профілактична справа" напряму підготовки "Медицина". Згідно з навчальним планом підготовки лікарів за освітньо-кваліфікаційним рівнем "Спеціаліст", вивчення навчальної дисципліни "Медична біологія" здійснюється студентами на I курсі.

Програму дисципліни "Медична біологія" поділено на три модулі: Біологічні особливості життєдіяльності людини. Організмний рівень організації життя. Основи генетики людини. Популяційно-видовий, біогеоценотичний і біосферний рівні організації життя. У свою чергу, навчальні модулі поділяються на 8 змістових модулів.

Для діагностики рівня підготовки студентів застосовуватимуться такі засоби: тестові завдання, розв'язування ситуаційних задач, ідентифікація на макро- та мікропрепаратах збудників і переносників паразитарних хвороб, контроль практичних навичок. Підсумковий контроль засвоєння модулів здійснюватиметься на підсумкових заняттях. Оцінка успішності студента з медичної біології є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням кожного елемента знань студента, включаючи самостійну роботу.

В умовах кредитно-модульного навчання висуваються також високі вимоги до навчальної та навчально-методичної літератури, розрахованої на студента. Провідні фахівці кафедр медичної біології ВМНЗ України підготували сучасний підручник "Медична біологія" за редакцією члена-кореспондента АПН України професора В.П.Пішака та професора Ю.І.Бажори. Підручник вирізняється тим, що в ньому викла-

дення матеріалу класичної біології ХХ ст. поєднано з новітніми відомостями про досягнення молекулярної генетики та інших галузей біологічних знань. Текст підручника містить необхідний методичний апарат, який буде корисним для викладача і студента. Зокрема, це фрагменти програми курсу, викладені у вигляді резюме до кожного розділу підручника, переліку основних підрозділів та параграфів, які відповідають питанням, що розглядаються на практичних і підсумкових заняттях. Кожний розділ завершується контрольно-навчальними завданнями, питаннями для самоконтролю та обговорення.

Учасники наради обмінялися думками щодо використання в навчальному процесі студентами підручника "Медична біологія", відзначивши його своєчасність, актуальність, необхідність для належної підготовки з медичної біології студентів медичних факультетів ВМНЗ України III-IV рівнів акредитації та таким, що відповідає міжнародним стандартам. Враховуючи щорічне зростання кількості іноземних студентів, з метою ширшого використання в навчальному процесі студентами профільних кафедр ВМНЗ України підручника "Медична біологія" на засіданні ухвалено рішення перевидати підручник російською та англійською мовами.

У рамках наради узагальнено передовий досвід викладання медичної паразитології на профільних кафедрах Одеського медуніверситету, Львівського національного медуніверситету ім. Данила Галицького, Донецького медуніверситету ім. М.Горького, Буковинської медакадемії. Обговорено потребу створення ефективних форм контролю знань (тестових завдань для ліцензійних інтегрованих іспитів), проведення відкритих лекцій, впровадження в навчальний процес новітніх інформаційних технологій.

Особливості оновленого підходу до навчального процесу в контексті Болонського процесу передбачають створення нових можливостей для підвищення ефективності підготовки студентів вищих медичних навчальних закладів України.

Література

1. Вороненко Ю.В., Булах І.Є., Філончук І.В. *Методологічні засади розробки галузевих стандартів вищої освіти // Тези доп. наук.-метод. конф. "Акт. пробл. підготовки фахівців у вищих мед. та фармацевтичних навч. закладах України"*. – Чернівці, 2002. – С. 193-197.
2. Пидаев А.В., Передерий В.Г. *Болонский процесс в Европе. Что это такое и нужен ли он Украине? Возможна ли интеграция медицинского образования Украины в Европейское образовательное пространство?* – Одесса: ОГМУ, 2004. – 192 с.
3. Пішак В.П., Коло-

моєць М.Ю. Підсумки атестаційної експертизи та завдання Буковинської державної медичної академії щодо вдосконалення та підвищення ефективності навчального процесу, підготовки наукових кадрів // *Тези доп. навч.-метод. конф. "Акт. пит. організації та методич. забезпечення навч. процесу"*. – Чернівці, 2000. – С.12-15. 4. *Проблеми модернізації освіти України в контексті Болонського процесу*. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 197 с. 5. Степко М.Ф., Болюбаи Я.Я., Шинкарук В.Д. та ін. *Болонський процес: у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін)*. – Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В.Гнатюка, 2003. – 56 с. 6. Степко М.Ф., Болюбаи Я.Я., Шинкарук В.Д. та ін. *Вища освіта України і Болонський процес / За ред. В.Г.Кременя*. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.

ВИЩА МЕДИЧНА ШКОЛА НА ШЛЯХУ ДО БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ. МІСЦЕ І РОЛЬ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ В МОДЕРНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

В.П.Пішак, Ю.І.Бажора, М.Ю.Коломоєць, Р.Є.Булик

Резюме. У статті окреслено актуальні питання удосконалення навчально-методичного забезпечення викладання невід'ємної фундаментальної дисципліни в системі вищої медичної освіти – медичної біології у вищих медичних навчальних закладах України III-IV рівнів акредитації на шляху до Болонського процесу.

Ключові слова: вища медична школа, медична біологія, Болонський процес, кредитно-модульна система.

HIGHER MEDICAL SCHOOL ON THE WAY TOWARDS THE BOLOGNIA PROCESS. THE PLACE AND ROLE OF MEDICAL BIOLOGY IN THE MODERNIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS

V.P.Pishak, Yu.I.Bazhora, M.Yu.Kolomojets, R.Ye.Bulyk

Abstract. The paper outlines topical questions of bringing up-to-date the educational-methodical provision of teaching an important fundamental subject in the system of higher medical education – Medical Biology at the higher medical educational institutions of Ukraine of accreditation levels III-IV en route to the Bologna process.

Key words: higher medical school, Medical Biology, Bologna process, European Credit Transfer System (ECTS).

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi),
Odesa State Medical University

Надійшла в редакцію 20.01.2005 р.

© Горбатюк Д.Л., Марей М.О., Добряк Є.Д., Лісовий А.С., Свиридов В.І.

УДК 611+616-089]-07: 377.4

СТРАТЕГІЯ КЛІНІЧНОЇ АНАТОМІЇ, ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ ТА ТОПОГРАФО-АНАТОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ НА ЕТАПАХ ПІДГОТОВКИ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ЛІКАРІВ

Д.Л.Горбатюк, М.О.Марей, Є.Д.Добряк, А.С.Лісовий, В.І.Свиридов

Київська медична академія післядипломної освіти ім. П.Л.Шупика, Київський медичний інститут Української асоціації народної медицини

Топографічна (клінічна) анатомія та оперативна хірургія є однією з важливих фундаментальних дисциплін, без знання основ якої важко уявити підготовку та удосконалення лікарів на етапах їх практичної діяльності. За висновком вчителя М.І.Пирогова професора Є.Н.Мухіна: "Лікар не

анатом не тільки не корисний, але й шкідливий".

Тільки глибокі знання клінічної анатомії, яка дозволяє прогнозувати розвиток патологічного процесу та результат операції, сприяють вчасному виконанню хірургічної корекції захворювання або більш правильному рішення – від-